

HISTORIEN I BILLEDET

Thy i flammer

PLANTAGEBRAND: Ung københavner i første linje

Af Orla Poulsen
Lokalhistorisk Arkiv
for Thisted Kommune

THISTED: Du har sikkert set sidste års største biografsucces Flammen og Citronen, dramaet fra besættelsestiden og husker den tvivlsomme politimand Aksel Winther. Han er - som de to modstandsmænd - modelleret over en virkelig person fra krigens tid. Vilhelm Leifer (1904-93) er navnet, og han er en af de aktører, der trækker lange spor efter sig i den fortsatte fortælling om Danmark under Anden Verdenskrig.

VILHELM LEIFER - her fotografet i 1980'erne. Handlingens mand under den store klit- og plantagebrand i Thy i 1938.

Den daværende brandpolitilov tillod udkommando af alle mænd mellem 18 og 60 år inden for en radius af fire kilometer, men der var kun

og via Thisted Købstads socialdemokratiske borgmester Iversen blev arbejdsløse beordret til at melde sig. Beslaglagte køretøjer gik i pendulfart mellem by og brandsted. Mindst 3.000 mænd fra nær fjern og fjern var efterhånden i ilden - i bogstaveligste forstand. Senere fulgte slagsmålet mellem diverse myndigheder om dækningen af udgifterne. "Politimester-bøllen" gik heller ikke ram forbi.

Dobbeltrolle under krigen

Senere på året 1938 er den 34-årige Vilhelm Leifer tilbage i København og i statspolitiembudet. April 1940 kommer den tyske besættelse. Leifer er nu chef for Rigspolitiet's visumafdeling. Han sidder centralt og kan udstede udrejsetilladelse til danskere. Dette fører til, at han hjælper modstandsbevægelsen med at skaffe modstandsfolk og jøder ud af landet. Og denne trafik kræver, at han spiller en dobbeltrolle over for tyskerne, hvor han er velanset.

Men Leifer handler på egen hånd i en gråzone og ingen ved rigtigt, hvor hans loyalitet ligger. Handlekraften fra Thy er intakt. Hans navn bliver sat i forbindelse med likvideringer, som hans ven, Bent Faurschou-Hviid

FRA GÅRDEN Egebaksande ledede den 34-årige Vilhelm Leifer kampen mod flammerne i de dramatiske dage i 1938. De udkommanderede og udkørte soldater, der deltog i slukningsarbejdet, fik kvarter i høet på Egebaksandes loft.

med dæknavnet Flammen, foretager. Nogle af disse likvideringer skal angiveligt have til formål at dække over Leifers samarbejde med nazisterne. Det er dette drama, der foldes ud i filmen Flammen og Citronen. I januar 1944 flygter Leifer til Sverige, hvor han bliver involveret i engelsk efterretningsarbejde. Efter befrielsen forsøger danske myndigheder - uden held - at få ham dømt for spionage til fordel for Tyskland og for i al fald en af de 22 likvideringer, som Flammen stod bag. Afgørelsen er det, at det danske Frihedsrådet siger god for ham.

Vilhelm Leifer blev siden en kendt - og frygtet - forsvarsadvokat, især i forbindelse med forsvaret af de "små" i samfundet og for børns rettigheder. Ældre læsere husker sikkert den me-

get omtalte "Jon-sag". Hans liv var fyldt med kamp mod retssystemet til det sidste, og han nåede at få det hele ført til protokol i 1987 i form af erindringer om et ofte dramatisk liv og med karakteristiske af de mennesker, han mødte undervejs. Det var ikke alle thyboer, der havde gjort lige stort indtryk i slutningen af 1930'erne. Det havde branden til gengæld:

"Branden, så forfærdelig den end var, gav anledning til helt usædvanlige oplevelser. Flammernes spring fra trætop til trætop, deres spil op og ned ad stammerne og videre til næste træ. Springene var så store, at ingen af de eksisterende brandbæltter var brede nok. Dyrelivet frembød noget helt usædvanligt. Selvfølgelig stoppede al fuglesang, men fugle, mus, hugorme, ræve osv.

osv. flygtede i vild forvirring uden tanke på deres sædvanlige adfærd, som jo ikke tillader ræv og mus at følges ad, eller en hugorm og en sangfugl, men det kan dog næppe karakteriseres som en indtrådt paradisk tilstand", skriver Leifer.

Politimester gik i seng

Politimester Ejner Brix vendte tilbage fra sin kongres i Sverige, da branden var på sit højeste.

"Da han hørte om det, gik han lige i seng og blev der til alt var overstået", noterer Leifer lakonisk om politimesteren i den lille by højt mod nord, der dog ligesom den af statspolitiembudet i København "udlante" politifuldmægtig fik andet at tænke på med besættelsen og tyskerens planer for Thisted, Thy og vestkysten.

AKSEL WINTHER og Flammen (Peter Mygind og Thure Lindhardt) i biografsucces'en Flammen og Citronen. Skabt over virkelige personer fra den tyske besættelse 1940-45: Vilhelm Leifer og Bent Faurschou-Hviid. Flammen stod bag 22 likvideringer. Foto: Nimbus Film

I slutningen af 1930'erne var han som politifuldmægtig "udlånt" til politimester Ejner Brix i Thisted i forbindelse med overgangen fra kommunalt til statsligt politi, og han kom til at spille en hovedrolle som brandmyndighed, da der i maj 1938 udbrød brand i Snejstrup Hede. Politimester Brix var på tjenesterejse i udlandet og den unge Leifer konstitueret som leder, da der blev slået alarm. En selvbevidst københavner - uhyre handlekraftig, skulle det snart vise sig - var kommet til Vestjylland, hvor ikke alt nødvendigvis gik lige efter bogen, og ikke alle var lige imponeret, fordi man tilfældigvis var fra hovedstaden.

Brand på Snejstrup Hede

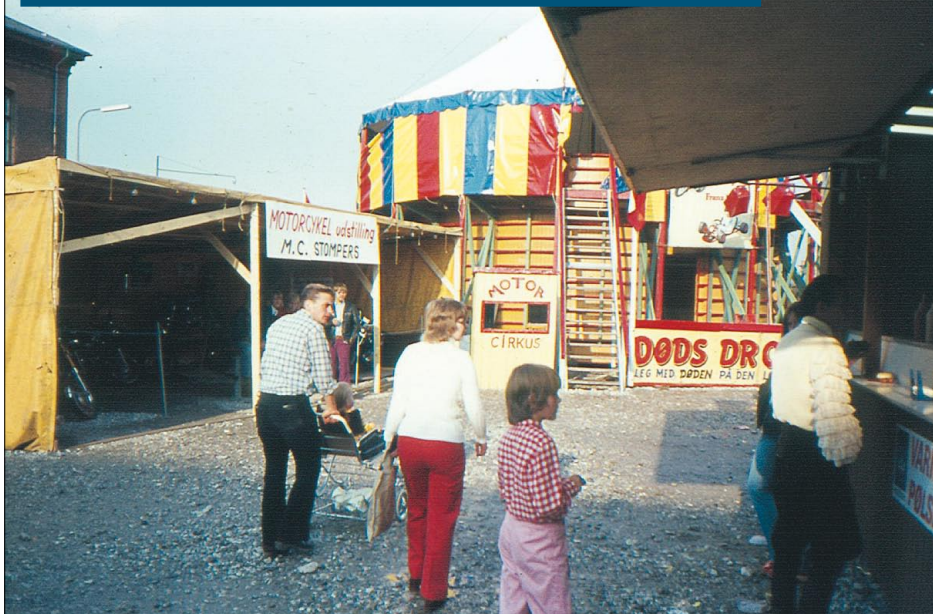
Den sidste fredag i maj gik en mand over Snejstrup Hede, bakkende på sin pibe og uden at gøre sig klart, at der kunne falde gnister i den knastørre lyng, men pludselig havde gnisterne arbejdet sig frem til at starte en virkelig brand, og på få minutter stod heden i lys lue. Og den udviklede sig til en omfattende plantagebrand. Hvis ikke der blev grebet massivt ind, kunne klitplantagerne brænde helt op til Bulbjerg og alt landbrug i Thy være øde for en årrække.

et par mennesker på Egebaksande, og de var allerede i gang med at forsøge at pløje den brændende lyng ned. Og det var småt med vand og slukningsmateriel.

Københavneren måtte træde i karakter som "situationens general" i de tre dage, branden stod på. "Politimester-bølle" var der andre, der kaldte ham. Han fik overtaget regimentschefen i Viborg til at sende en bataljon soldater. Samtlige beværgninger i Thisted - og dem var der mange af - fik han til at smøre "klemmer" til soldaterne. Fra lokale isenkræmmere blev rekvireret tallerkener, gaffler og knive. Og - ikke at forglemme - save og øksker til at fælde træer.

Inden militæret dukkede op - via den nye Odde Sundbro - var ilden nået til Tvorup Klitplantage. Her havde Leifer sit hyr med klitplantøen, der gav kontraordre, når der skulle fældes træer til brandbælte. Til sidst måtte Leifer beordre ham ud af plantagen under trussel om straf. Det samme gjaldt tilstrømningen af nysgerrige unge piger i lette sommerkjoler og unge mænd i fint søndagstøj. Andre nysgerrige, der ankom i en udflugtsbus, blev beordret ud som brandslukkere.

FRANTZ KRÜGER FUNDET MED EN HOTDOG I HÅNDEN

HISTORIEN I BILLEDET: Dødsdrom-legenden Frantz Krüger står i skyggen og nyder en af de lokale varme pølser. Og som han står der iklædt ridebukser og skjorte med flæser, er dødsdromkøberen tydeligvis genkendt af thisted-børne, der spadserer en tur i det omrejsende tivoli på havnepladsen i sommeren 1972. Den lokale motorcykelklub M.C. Stompers har med sans for det faglige banket en udstilling af motorcykler op ved siden af det omrejsende "Motor Cirkus" - hvor en "Leg med døden" er på plakaten - bogstaveligt talt. Opfordringen til læsere om at lede i skuffer og skabe efter et lokalt billede af dødsdromen bragte et herligt dias frem hjemme hos Tonni Bruun, der venligst har stillet billedet til rådighed.